

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Evsebivs || De Euangelica pr[a]eparatione

Eusebius <Caesariensis>

[Augsburg], 1522

VD16 E 4299

Quod iuniores noua quædam per fabulas excogitarunt. Cap. iij

urn:nbn:de:hbz:466:1-34477

eum, qui per hæc inuisibiliter cognoscitur, creatorem intellectum solum admirari, solumque adorare didicimus, qui per omnia penetrans cum sit incorporalis, solo intellectu percipitur, imo uero ineffabilis & incomprehensibilis est. Panditur autem atque perspicitur per ea, quæ facit, quæ producit, gubernat, conseruat omnibus inuisibiliter assistens, non cælestibus solum, uerum etiam terrestribus magnificentiam operum suorum per hæc ostendens, quæ illi deos putarunt.

Qui iuniores noua quædam per fabulas excogitarunt.

CAPVT III.

Verum & fabulosa & mystica illorum Theologia rebus ipsis refutata, tempus iam est horum etiam iuniorum cogitationes inspicere. Isti enim qui modo philosophantur, quæ magno tempore post Platonem de intelligentiis & rerum creatore recte inuenta sunt, Theologiæ priscorum attribuerent conati, maxima arrogantiâ fabulas laudant, quorum Physiologiam his uerbis Porphyrius ædedit. Explanabo quibus fas est, procul hinc abestote scelesti, quos etiam uetusti calare uolentes, deum & dei uirtutes presensibiles significarunt imagines, & ea quæ uisibilia sunt, inuisibilibus significantes, siue uis ex simulachris, quasi sacris literis magna mysteria tradiderunt. Non est autem mirandum, si ligna & lapides a fatuis simulachra putant. Similiter enim etiam, quæ literas nesciunt librorum uolumina, non aliud quam per textum putant papyrum. Hoc exordio auditores preparauit, audias igitur quæ progrediens scribit. Cum igitur deus lux sit, & ignem æthereum habitet, nulloque sensu capi possit, lucida quædem materia, ut crystallo, parioque lapide, ad comprehendendum lumem ipseus exhortantur, auro autem ignis ille, immaculataque natura intelligitur. Multi uero nigris lapidibus, inuisibile illius substantiæ significarunt, hominis autem formam dijs attribuerunt, quoniam deus ratio est, pulchros fingunt, propter immarcescibilem illam pulchritudinem, diuersis præterea figuris & etatibus, & alios sedentes, alios stantes, mares alios, alias foeminas, & aut uirgines, aut matrimonio coniunctos, diuerso quoque amictu simulachra constituunt, ut diuersitas deorum non lateat. Vnde factum est, ut omnia cæcæda cælestibus dijs attribuantur, pila & rotunda omnia mundo precipue Soli & Lunæ, quibus nonnunquam spei atque etiam fortunæ. Circulus autem, & quæ circularia sunt seculi motui cælesti, & circulis quæ

quæ in Cœlo esse intelliguntur. Circuli autem partes diuisis Lunæ
 figuris, pyramides uero & obeliscos ignis substantiæ & dijs olympijs
 hac ipsa de causa, ita communi quoque Soli, terræ, cylindrum, sationi
 & generationi penem, & propter muliebrem sexum, figuram trian-
 gularem. Hæc magnus ille philosophus. Quod autem turpius quã
 oscanitatem idolorum excusare: quid amentius quã auro & lapide,
 huiusmodique materia, diuinum lumen & cælestem naturam signifi-
 cari putare: Quod autem a iunioribus eã cauillationes excogitatae
 sunt, quas prisci, ne somnijs quidem uiderunt, quibus ex auro & p-
 ciosa materia, imagines deorum fingere turpe uidebatur, & p-
 tarchi audias. Simulachrorum autem fictio, uetustissima quidem res
 est, quã prisci ex ligno fingeant. Si quidem lignum erat, quod in De-
 lo primum ab Erisichthone Apollini fuit consecratum. Ligneum etiã
 Palladi ab indigenis constitutum, quod etiam nunc apud Atheni-
 enses inuenitur. Iunonis etiam simulachrum, ex ligno apud Samios
 erat, ut Callimachus asserit. Sic enim inquit, deos uetusti fingeant.
 Peras etiam ille, qui primus Argolicæ templum condidit, & Calli-
 thiam filiam suam antistitem consecrauit, ex piri trunco simulachrum
 Iunonis dicitur confirmasse. Lapidem enim rem duram & inanem,
 in deorum effigiem calare nolebant. Aurum uero atque argentum,
 in fecundæ terræ atque infelicis, morbos colores esse putabant. Ebo-
 re uero propter uarietatem abusi sunt. Hæc Plutarchus. Plato uero
 magnis ante eum temporibus non decere ex auro & lapidibus, &
 Ebore, aliisque materia, inaniam deorum effigies fingere putans, sic
 in legibus precepit. Terra inquit & Vesta, sacra deorum est habita-
 tio, ne igitur ex his, ceteris dijs simulachra constituat, aurum autem
 atque argentum inuidiosa possessio est, ebur animã deposuit, ac ideo
 ad simulachra deorum ineptum est, æs & ferrum belli sunt instrumen-
 ta. His aperte refutatam esse Porphyrium puto, sed tamen reliqua
 etiam inspiciamus. Admiranda inquit est Græcorum sapientia, qui
 louem mundi mentem arbitantes, quæ in se ipsa mundum continens
 produxit. Sic a Theologia Orphei profecti de eo tradiderunt.
 Iuppiter altitonans, ante omnia sæcula primus.
 Iuppiter extremus, longa est post sæcula mundi.
 Iuppiter est summus tertex atque infima planta.

Ipsæ

Ipsa æternum semper simul est, ac totus ubiq;
Terra fundus.

Sydereaq; domus rex est, & Iuppiter ipse
Principium atq; ortus rerum, uis una, deusq;.

Vnus & omnipotens, regali in corpore cuius
Singula ponuntur tellus, unda, ignis, & aer.

Nox simul atq; dies, sapientia primaq; origo.

Ac iocundus amor, magno hæc in corpore regis

Sunt Iouis excelsi, ceruicem namq; uidebis.

Coeli suspiciens renitentia magnaq; tecta.

Hoc caput auricomum flauis de uertice crinis

Stellarum erutilant radij, dehinc aurea pandit

Cornua bina caput, capitiscq; simillima tauri.

Vnum est ortus, occasus aliud.

Ast oculi fulgens, ingenti lumine phœbys.

Lunacq; purpureo phœbi redimita colore

Præscia uenturi mens constat regis æther.

Quam strepitus nullus, nec uis, nec fama, latere

Arcanumve potest, penetratq; per omnia uictrix.

Præterea inuictum corpus sine fine modocq;

Panditur, ast humeri magni sunt pectora lata.

Est aer, alas quoq; uenti possidet ille.

His ad cuncta uolans Euro est uelocior ipso.

Tum sacer antiqua matre ex tellure tumescit.

Venter, & ex altis consurgit montibus ingens.

Quem medio pontus succingit rite sonorus.

Vltima præterea terrarum lumina & ampli,

Fundamenta globi, furibundacq; tartara plantas

Esse pedum magni constat rectoris olympi.

Hic dum sub terris cælasset cuncta deinde

Eximius repetens in lucem protulit almam.

Vniuersus igitur mundus Iuppiter est, animal ex animalibus, deus

ex dijs constitutus. Iuppiter autem est, in quantum intellectus est, a

quo uniuersa producuntur, & qui cuncta creat intelligendo. Hoc

igitur modo, Theologis de Ioue sentientibus impossibile est, talem

f eius

eius imaginem fingere, qualem carmina descriperūt. Iouem igitur esse credendum est uirtutem prouidentem atq; uiuificam, quam pi-
 la & rotundis figuris significabātur, nominis uero simulachrum ei
 constituunt, quoniam mens est, qua cuncta seminali ratione produ-
 cit. Sedere autem fingitur, ut stabulis uirtus, atque incommutabilis
 exprimat. Nuda apertaq; habet superiora, quoniam conspicuus
 intelligentijs & superioribus est. Inferiora uero teguntur, quia oc-
 cultatur inferioribus creaturis. Sceptrum leua tenet, quia in his cor-
 poris partibus, eorum spiritalissimum uitae domicilium inuenitur.
 Creatiuus enim intellectus, rex spiritusq; uiuificans mundi est. De-
 xtero uero aut aquilam protendit, aut uictoriam, alterum quia cae-
 terorum deorum dominus, quemadmodum aliarum auium aquila
 est, alterum, quia omnia sibi subiecta sunt. Haec Porphyrius. Nō est
 autem ab re diligenter cōsiderare, quisnam Iuppiter esse his carmi-
 nibus affirmatur. Mihi enim non aliud uidetur q̄ hic uisibilis mun-
 dus, qui coelo, aethere, aqua, terra, ceterisque partibus constat. Aper-
 te namq; in ipsis dicitur. Regali in corpore, cuius singula ponuntur,
 & quae sint ista, declarat. Tellus, unda, ignis, & aer. Nox simul atq;
 dies, sapientia primaq; origo. Ac iocūditus amor. Ad haec adijcitur
 mentem atq; intellectum Iouis aethera esse, quod Stoici postea secu-
 ri, substantiā igneam mentem esse mundi, & deum esse corpus, nec
 creatorem aliud esse, q̄ uirtutem igneam asseruerunt. Haec enim a
 carminibus istis eos accepisse arbitror. Praescia uenturi mens con-
 stat regius aether. His uerbis manifeste magnum quoddam mūdus
 esse animal declarat. Quod cum Iouem appellauerit, aethera qui-
 dem mētem ipsius, corpus uero reliquas partes mundi putauit. Sed
 huiusmodi quidem carminum Iuppiter interpretēs autem iste carmi-
 num uniuersus mundus inquit. Iuppiter est animal ex animalibus,
 deus ex dijs constitutus. Ita nullum alium q̄ hunc uisibilem mundū
 significari uoluit. Sic & Aegyptiorū ratio, a quibus Orpheus ista re-
 cepit, mundum & partes eius deus astruebat, alia deinde sententia a
 se adiecit, creatorem omnium deum, prouidentem quendam intel-
 lectum esse affirmans. quomodo em̄ separatim intellectū in carmi-
 nibus intelligi dicemus, quē poeta ille siue Orpheus siue alius, nun-
 q̄ intellexit. Siue enim a priscis Graecis, siue ab Aegyptijs didicerat

Theolo/

theologiã, nihil intelligibile atq; incorporeum tradi ab eis poterat. Siquidem locupletissimus Plato testis est, qui in Cratillo clamat, ut diximus, priscos Græcos eos dumtaxat deos putasse, quos modo Barbari Solē, Lunā, Stellas, & cœlū. Sed Cheremo q̄q; paulo ante a Porphyrio citatus, testimonium perhibeat, nō aliud q̄ mundū & partes mundi deos ab Aegyptijs cultos, nec quicq; ipsos de intelligibilibus & uiuis substātijs intellexisse. unde igit̄ poeta ille deū, qui sup̄ om̄ia est uniuersū creatorē, per ip̄m uniuersum, & partes eius mentem solūmodo cognoscibilē, cognoscere potuit. Rei ꝑo incorporeæ cognitionē unde habuit, nec certe quicq; incorporeū ab eo ꝑceptū carminibus ostenditur. Creatiua em̄ mens, nec a pluribus est cōstituta partibus, nec cœlū sibi caput dici pōt, nec ignis, aqua, & terra, corpus ei cōficiūt, nec oculi eius Sol atq; luna possunt affirmari. Quomodo aut̄ humores, pectora, terga & mentē creatrix mens om̄ium habebit, aut quomodo æther, mēs creatoris dici aut fingi pōt. Quod igit̄ hæc cauillat, carminis huius interpretēs neminē fugere pōt. Ego ꝑo in pfundū impietatis incidisse arbitror eū, qui ptes mūdi, partes dei putauit, & ausus est mundū & deum eundē affirmare, & ad hæc quasi aiām mūdi esse intellectum, q̄ om̄ia creauit. Nō em̄ pium est, coniunctum mūdo creatorē, & aiām corpori putare. Adesse autem ip̄m, uniuerso mūdo puidere ac gubernare scriptura diuina docet. An nō impleo inqt̄ dñs ego cælum & terrā. Rursus, Deus supra & in cœlo, & idē in terra est. Et alibi. In ipso uiuimus, & mouemur, & sumus, non tñ ut ptes, nec sicut in mēte aiāq; nostra, sed si oportet similitudinē uti, sacras literas audiamus. Cœlū mihi sedes, terra uero scabellum pedū meorū clamātes. Cōsidera igit̄ quāto melius & expressius hæc dicta sunt. Nam q̄ cœlū sedē appellat, terrāq; scabellū, & uniuersum mūdum puidentiæ dei subiecit, & sup̄ om̄ia deū esse significauit, quippe cū neq; scabellū, neq; sedes corpus sedētis appellari possint, sed nec partes eius. Qui uerō cœlum caput dei, & mentem eius æthera, & partes mūdi partes dei asserūt, nec creatorē, nec deum cognouisse redarguuntur. Nō enim ipse seip̄m creabit, nec mens ipse poterit dici, cuius mens æther est. Quomodo enim deus erit, cuius terra & cætera corpora ptes sunt res corruptibiles & abiectæ. Si ꝑo mēs louis nihil aliud q̄ æther est, & si aer subtilissimus atq;

f ij igenus

igneus appellatur æther (id enim uocabulum idemq; ipsi significat
 re arbitrat) suntq; ambo hæc corpora, aer dico & æther, animad/
 uerte quo mens louis iam cecidit, & cogita quis non mente captus
 deum appellabit eum, cui mens corpus quoddã insensatum est atq;
 inanime. Quare merito Theologia nostra negatiue omnia hæc ap/
 pellat, quod scilicet neq; cœlum, neque æther, nec Sol & Luna, nec
 stellarum fulgor, nec uniuersus ipse mundus deus sit, sed opera ma/
 nuum eius. Quæ omnia parua quædam & uilia reperiuntur, nō di/
 co creatori, sed intelligibilibus creaturis comparata, quas immorta/
 les, & longe corporibus præstantiores, beate apud deum uiuere ar/
 bitrantur. Probe igitur de mūdi partibus hoc modo a scriptura do/
 centur. Videbo cœlos opera digitorum tuorum, lunam & stellas,
 quas tu fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli. Et rursus. Re/
 spicite in altitudinem oculis uestris, & consyderate quis omnia ista
 monstrauit. Sed age iam reliqua perspiciamus. Impossibile est inqt,
 talem eius imaginem fingere, qualem carmina descriperūt, & ideo
 ei simulachrum hominis cōstituerunt, quoniam mens est, qua cun/
 cta seminali ratiōe producit. quomodo igitur si mundi, & spacium
 eius cœli, aeris, terræ, ceterarumq; huiusmodi imaginem, quã car/
 mina descriperunt fingere impossibile est, diuinæ mentis effigiem
 fabricati sunt. Quod enim corpus intellectui diuino similitudinem
 habebit, cum nec mentis humanæ imaginem habere posse cogno/
 scatur: humana enim mens incorporea est atq; simplex, corpus au/
 tem omne corruptibile atq; compositum. Quare iure, rationalis at/
 q; immortalis anima & intellectus eius, imaginem & similitudinē
 dei habere dicit. Immaterialis enim & incorporea, intellectualis ra/
 tionalisq; per essentiã est uirtutis & sapientiæ capax. Qui si huma/
 næ animæ atq; mentis formam & effigiem fingere impossibile est,
 quoniam nec sensu percipitur, quis adeo stultus erit, ut ligneum si/
 mulachrum ac effigiem dei creatoris, omnium similitudinē habere
 arbitraretur. Natura enim diuina, omnem materiã, & omnia quæ
 percipimus excedit, mente solummodo ac sanctis animis intellecta,
 figura uero louis. q̄ in simulachro cōspicitur, mortalis uiri effigies
 est, quæ non totum hominem, sed peiorem eius partem imitata, ex/
 pressit, nullam enim uitæ atque animæ uestigium ostendit. Quo/
 modo

modo igitur uniuersi deus, mensq; omnium creatura ipse Iuppiter erit, qui aut in aere, aut in ebore cernitur: aut quomodo pater Herculis est, qui ab Alcumena natus est, dicit, reliquorumq; heroum, qui cum homines fuerint mortales, suę mortalitatis argumēta posterioribus non pauca reliquerunt: ut enim in primo probauimus uetustissimi Phœnicum Theologi Saturni filium, mortalem ex mortali, & ex Phœnicia originem traxisse affirmabant. Hęc eadē ægyptij nunq; negarūt, præterq; quod ab Aegypto fuisse oriundum contendunt. Cretenses quoq; suum fuisse Iouem asserētes, sepulchrum eius magnifice constructum, apud se ostēdunt. Atlantij enim & ceteri omnes, qui apud se Iouem natum fuisse asserunt, mortale nunq; negarunt, resq; ipsius gestas, mortales enarrāt, factaq; multa turpia, omnis petulantię plena conscribunt. Fabularum uero priscis q̄dem illis expositoribus, modo calida quædam & ignea uirtus, modo spiritus quidam Iuppiter uidebat. Nunc autem nescio, quo modo his iunioribus, creatiua mens rerum Iuppiter appellatur. Interrogandi ergo sunt, quem dicunt patrem, auum, atq; proauum istius mentis esse, ut em̄ Theologia eorum prædicat, Saturni filius Iuppiter fuit. & Orpheus in prædictis carminibus id ipsum confirmabat. Saturnum autem Cæli filium fuisse nō negant. Si igitur deus omnium & intellectus, qui cuncta creauit Iuppiter est, quemnam dicent esse Saturnum patrē Iouis: & Cælum rursus Saturni patrem. Quod si primus Iuppiter omnium est, quasi creator, necesse est secūdos, & post eum ceteros esse, qui ab eo creati sunt. Saturnus enim, quē tempora esse uolunt, quoniā tempora motu Cæli conficiuntur, a Cælo genitus dicitur. Cæli autem & temporis ipsius causa, est profecto mens illa creatrix, quam Iouem appellant. Quare non erit a Cælo tertius Iuppiter. Quomodo igitur tam ægyptijs & Phœnicibus, q̄ Græcis & primis omnibus philosophis, tertius a Cælo, creatiuis iste intellectus in Theologica genealogia narratur: Patefacta est igitur huius philosophi astuta fictio. Patefiet autem ex his magis, q̄ subiicit dicens. Coniugem Ioui Iunonem recte putarunt, ætheream em̄ atq; aeream uirtutem, Iunonem appellarunt. Nam ether est aer subtilissimus, Iouis certe mentem æthera esse carmina significarūt. Modo autem iste interpres diffiniendo aera, ipsum dicit esse subtilissimum,

f iij mum,

mum, corpus autē aer, corpus igitur æther, Quare mens quoq; Io/
 uis erit corpus omnium subtilissimum. Et quomodo corpus atque
 mens natura diuersissima, idem esse intelligentur. Deinde, nescio q̄
 pacto sui & carminum oblitus, quibus aperte dicit, mentem Iouis
 æthera esse, præscia inquit uenturi mens cōstat regi, & æther Iuno/
 nem ætheream, & aream uirtutem esse ait. Diuisione deinde utit̄,
 dicens uniuersi aeris uirtutem Iunonē, inferioris autē, qui lunari lu/
 ce illustrat̄, Latonam nominari. Latonā enim a latendo dici, & obli/
 uionem significare. q̄a cum animæ lunare orbem descēdendo trāsi/
 erit, diuinag; rerum obliuiscunt̄, propterea etiā Apollinis & Dia/
 næ dicit̄ mater, q̄bus noctis pellunt̄ tenebre. Aer etiam hic inferior
 cum Lune, Solisq; mater sit, nō iniuria per Latonā designatur. Ego
 uero nō uideo, quomodo aer Solis & Lunæ mater appellari possit,
 cum ipse magis a luminaribus fiat & transmutet̄, q̄ ab ipso lumina/
 ria. Paululum ꝑo progressus, telluris uirtutem uestam appellat, cu/
 ius uirginale simulachrum, in foco ignis statuitur, quæ uirtus quo/
 niam ferax est, mulieris eā specie denotarūt. Rhæa ꝑo, quā Opem
 latine appellamus, lapidosæ atq; montanæ terræ uirtutem designat.
 Ceres feracis & planæ, differt enim a Rhæa, quoniam bonam Ioui
 peperit deam, ac ideo imago eius spicis coronat̄, & papauera q̄ fer/
 tilitatis symbolū sunt, circa imaginē ponunt̄. Hic diligēter aniaduert
 te, quomodo deorū ipsiusq; Iouis matrē, quæ Rhæa dicitur, ad terrā
 & lapides detraxit, & eandem esse Cereri ait, q̄bus adiecit. Quoniā
 autem quædam uirtus etiam proiecti seminis in terram est, quā Sol
 in hyemali solstitio fouet, Bona q̄dem dea, quam & Persephonem
 uocāt, uirtus seminum est. Pluto uero Sol, qui tempore hyemis re/
 moti, omnem mundi partē perlustrat, idcirco raptam ab eo Proser/
 pinam dicunt, quam Ceres sub terra latentem quæritat. Plantarum
 autē omnium uirtus Dionysus nuncupatur, & bonæ quidem deæ
 imago germinā q̄dam quali sui symbola protendit. Dionysus ꝑo
 cornua habet, & muliebri formis est, promiscuam uirtutē genera/
 tionis plantarum significās. Plutonis autem raptoris galea caput te/
 gitur, quod occulti uerticis symbolum est. Sceptum ꝑo breue, qd̄
 tenet, inferioris regni symbolum est. Canis autē eius frugum a ter/
 ra partium tripartito, in projectionem, orationem, germinationem
 diuidi

diuidi notat. Atys porro atq; Adonis, ad fruges ac fructus pertinere uidentur. Sed Atys flores maxime designat, qui anteq; ad fructum ueniant, defluunt. Quapropter pudēda ei fuisse incisa dicunt. quoniam flores defluxi, semina non produxerunt. Adonis pfectos fructus significat. Silenus uero spiritalis motus symbolum est, qui non parum uniuerso conducit, cuius caput eādore fulgens, cælestis motus. Cæsaries ꝑo, quæ inferioribus imaginis partibus apponit, crassitudinem terrestris aeris significat. Verum, quoniā uaticinandi etiā quædam uirtus est themis, id est, latine carmēta uocitata est, eaq; qd̄ statuta unicuiq; præcinat, quibus omnibus uirtus hæc inferior colitur, ut Vesta & uirgo sponte sua nascentium arborum ferax, ut parturiens nutritrix, ut Rhæa lapidosa & montana, ut Ceres herbosa, uaticinatrix, ut themis. Vis autem seminalis, quæ in terram descēdit, quasi priapus honoratur, cuius quod ad siccos pertinet fructus. Bona dea, quod ad plantaria Dionysus nuncupatur, ita bona dea a Plutone, id est, a remotiore ac sub terra immorante Sole, sementis tempore rapitur. Dionysus ꝑo exacta hyeme, quasi renouatis temporibus germinat, florendi uirtus Atyda, ut diximus, perficiendi. Adonim spiritalis Silenum ꝑsidem possidet, motio autem eorū, & quasi quædā extensio per Bacchum denotat. Satyri ueneream oēm uirtutem ostendunt, quibus oñibus, uniuersa terrestris uirtus ꝑficiat. Hæc necessario tibi exposui, ne pulchram horum philosophorū Theologiam ignorares. Cur autē hæc quasi dij honoranda sunt, quæ ad alimenta animalium deus produxit; aut cur nobis terrestris uirtus colenda est, quibus cælestis & immortalis anima inest ꝑspicax, si a sordibus libera est, dei rerum omnium creatoris. Cur etiā si motus spiritalis Silenus est, & motiuā uirtutē significat, tum cælestē candore capitis, tum aeream & crassiolem prolixitate ac densitate barbæ, non magno eñ honorari cultu uidemus, qui omnibus erat præponendus, cum Adonim atq; Dionysum, fruges uidelicet atq; plantas diligentissime honorari uideamus. Quis autem nō mirabitur nisi insanus sit, cum turpissimi hominum morbi quasi Satyri & Bacchus colantur. Sed non est opus pluribus ea confutare, quæ sponte sua iacent, exponenda potius cætera sunt, ne quid arcanū & sublime nos lateat. Aquarū inqt & effectiuam uirtutē oceanū, symbolū autē eius

thetym

Thetym appellarūt, eius uero aquæ quam bibere possumus, uirtus Achelous dicitur, marinæ Neptunus, quam inquantū generare potest, Amphitritem uocāt, & aquarum quicūq; dulcium, particula/res uirtutes nymphæ, maris Nereides nuncupantur. Ignis uirtutem Vulcanum dicunt, & in forma hominis ei simulachrū constituunt, in cuius capite pileus est cæruleus, cælestis symbolū uolūtōis, ubi integer sincerusq; ignis inuenitur. nam qui a cælo in terrā delapsus est, cū imbecillior sit, materiaq; indigeat, claudicans fingit, quam uirtutem in Sole Apollinem uocarunt, a radiorum uidelicet motu, quoniam pallyn græce, mouere est, Nouem autem Apollinem circa musæ cōcinunt, septem uidelicet planetarum orbis, octaua spheræ, & hæc ultima, quæ Luna est. Laurum ei dedicarunt, quoniam hæc arbor ignea est, unde odio a dæmonibus maxime habetur. & quoniam si uritur, plurimum sonat, quod prædicendī uirtutē designat, hunc ipsum, quia ægrotationibus medeatur, & morbos pellat, Herculem uocant, & .xij. ei attribuunt certamina, quoniam per duodecim signa pertranseat. Clauam & leonis pellem accommodant, alteram, ut inæquabilitatē motus significant, alterum, quoniam in Leone maxime uires suas ostentat. Huius salutarem uirtutem Aesculapius designat, cui Bacillum traditur ægrotantium sustentaculum. Serpens inuoluitur animæ, atq; corporis signum salutare. Naturales enim omnes, ceteraq; quidam reptilia crassioris dicunt, & terrestri/oris esse substantiæ. Serpētem uero esse spiritalissimū animal aiunt, quod & imbecillitatem corporis exuat, & ad medicinam perspici/cissimum esse uideatur. nam & ad acuum uisum herbam inuenisse, & reuiuiscendī quandam herbam cognoscere traditur. Ignea Solis uirtus, quæ fructus maturat, Dionysus nuncupatur. Quæ uero ratione anni tempore circūuolutus cōficit, horus dicitur. Virtus autem eius, quæ ex agriculturæ fructum percipimus, quia diuitiarum largitrix est, Pluto esse asseritur, quæ cum uirtutem etiam corrupti/ uam contineat, una cum Serapide dicitur habitare. Cerberum tricēpitē dicūt, quia superioris Solis regiones tres sunt, ortus, occasus, meridies. Lunā etiam Dianam nuncuparūt, quæ quis uirgo sit, Lucina tamē est, quoniam nouilunij uirtus, ad parendum non parum cōferat. Quod autem Apollo in Sole est, id in Luna Minerua, quæ
pruden

prudentia designatur. Rurſus Luna Hecate dicitur, propter uarias
 eius corporis figuras, quas a diſtantiã Solis ſumere uidetur. Trifor/
 mis enim uirtus eius eſt, nam nouilunij uirtutem, cãdidis & aureis
 ueſtibus, & ardente face ſignificant. Cifſta uero cum iam mediã ſit
 designatus, quoniam creſcẽte lumine, fruges maturat. Plenilunij au/
 tem uirtutem, ferrugineo colore denotarunt, ramus ei laureus attri/
 buitur, quoniam a Sole ignea ſit, papauer propter fertilitatẽ & mul/
 titudinem animarum, quæ in ea tanq̃ in ciuitate inhabitant, ciuita/
 tis enim ſymbolum papauer eſt. Arcum habet ut Diana, quoniam
 partus dolores acuti ſunt. Parcæ quoq; ad uirtutes Lunæ referuntur,
 Cloto ad generandum, Lacheliſ ad nutriendum, Atropos quoniã
 incõuertibilis dea eſt, trepin enim uertere græce ſignificat, fructuũ
 etiam generatiuam uirtutem, quam cererem appellant, Lunæ coha/
 bitare dicunt, ad exaugendam uirtutem eius. Continetur enim bo/
 na dea lunari poteſtate, Dionyſum quoq; ſibi accõmodant, partim
 propter cornuum productionem, partim propter nubium locum,
 qui Lunæ ſubiacet. Saturni autem uirtutem, quoniam tarda & fri/
 gida eſt, tempori attribuerunt, quem ſeniores depingunt, q̃a tem/
 pore uniuerſa ſeneſcunt, occaſiones autem curetes ſignificant, & Sa/
 turni cuſtodes ſunt. Temporis enim obſeruatõ, quẽdã occaſio eſt.
 Quattuor uero anni tempora, alia Soli, quæ aeris ianuã aperire di/
 cuntur, alia Cereri attribuiimus, Cifſtas, quæ ferunt duas, alteram flo/
 rum, qua uer, alteram ſpicis, qua æſtas ſignificatur. Virtutem uero
 Martis, quoniam ignea eſt atq; ſanguinea, bellis præfecerunt, pluri/
 mumq; obefſe atq; prodeſſe putarunt. Venerem generandi uirtu/
 tem poſſidere dicunt, ſpermatis & cupiditatis cauſam ei mulierisq;
 formam accommodant, propter generationem, pulchram fingunt,
 quia ueſper eſt, quẽ pulcherrima in cælo ſtella eſſe uidetur, cui Cu/
 pido aſſiſtit, propter cupiditatem. Vbera & partes genitales tegun/
 tur, quia ſpermatis & nutritionis hæc membra cauſa ſunt, & ex ma/
 ri eſſe perhibetur, quod elemẽtum humidum calidumq; eſt, & mo/
 tu crebro ſpumas eiicit, quæ res ſpermatis ſymbolum eſt. Orationis
 autem & interpretandi uirtutem Mercurium appellarunt, qui pro/
 tentus atq; reãtus fingitur, propter orationis uigorem, quõis & Dio/
 nyſi ſpermaticas uires, quæ per omnia tendunt, ſignificare cõfirma/
 g tur.

tur. Sed cum oratio cōposita sit, aliam in Solem ponunt, & Mercurium appellant, aliam in Lunam, quam nuncupant Hecatē, aliam in uniuerso, & appellant Herminopim, in omnia enim seminalis uis est. Mercurij autem filium Cupidinem dicunt, quoniam amādi uirtus orationi quoque attribuitur. Vniuersi symbolum Pana esse affirmant, cui cornua dederunt propter Solem & Lunam, uariam Pantherae pellem propter uarietate caelestium, sed haec Graecorum sunt. Aegyptiorum autem ait deorum symbola talia sunt. Creatorem ingit Eneph aegyptij appellant, cuius imaginē in forma hominis faciunt colore caeruleo, zonam tenentē, & sceptrum, cuius in capite pennā ponunt, significantes difficilē inuentu esse creatorē, & nemini conspicuum, uiuificum etiā & regē, & intelligibili motu circulatū. Hic deus ingit, ab ore ouum producit, a quo nascit deus, quē Aegyptij Phtha, graeci Vulcanū uocant. Significat autē huiusmodi ouo mundus. Huic idcirco ouis dedicata est, quoniam prisci lactis potu degerebant, uerū mundi quoque ipsius simulachrum tale sinxerunt, cōplicatos habet pedes, uestem uariā usque ad talos indutum, aureā pilam capite sustinet, partim quia locū non mutat, partim propter uariam stellarum naturam, partim quia mundus ipse rotundus est. Solis imaginem in nauī collocant, quā Crocodillo ferunt, ut per nauigium motus in humido, per Crocodillum autē potabilis aqua significet, in qua Solē ferri contendunt. Caelestis autē atque terrestris, telluris uirtutē Isin appellant. Isin enim graece, equale est, unde iustitia oritur, caelestē tellurem Lunā esse asserunt, terrestrem uero hanc frugum procreatricem, quā habitamus. Quod ergo Ceres apud graecos est, id est Isis apud aegyptios, & rursus bona dea, & Dionysius apud Graecos Isis, & Osiris apud aegyptios. Fructu uero enim procreatricē uirtutē Osirim putant, quā fletibus placant, quoniam occationis tpe in terris occultat. Designat autē etiam pluuiale Nili uirtutē, uerum quādoquidem tellurē terrestrem per Osirim denorant, fecundā terram intelligunt, quā uero celestē, Nilum esse aiunt. Hūc enim Osirim, id est Nilum, a caelo defluere arbitrant, quem etiam deflere solent, lachrymis reuocari uirtutē eius putantes, quā ceteris temporibus desinere uident. Isis autē quae secundum fabulas Osiridi cōiungit, terra aegyptia est. Isidos enim maritus Osiris est, quae & frater & filius eius tradit. In Elephantinopoli autē Aegyptia urbe simulachrum

mulachrum colitur carulei coloris uiri corpus, caput arietis habēs, arietis igitur caput & facies & caprina cornua, quae habet, coniunctionem Solis & Lunae in ariete significat. Caruleus color ei attribuitur, quia lunaris coniunctio humidior est. Secunda vero Lunae lux in Apollinopoli urbe consecrata est, cuius symbolum homo accipitris habēs facies, lancea typhona interficiens, hoc simulachrum candidi coloris est, qui color ab alio Lunam accipere lumen significat. Accipitris vero facies a Sole id fieri denotat, unde & spiritum attrahit. Soli enim accipiter deditur, qui lucis & spiritus symbolum apud eos est, alter propter motus uelocitatem, alter, quia in altiora uolat quam lucidiora inferioribus sint. In mysteriis autem apud Eleusina antistes, rerum sacrarum expositor est, imaginem fert creatoris, ille qui faciem tenet Solis, qui stat in ara Lunae, sacrorum praeco Mercurij. Castellum autem quoddam est Aegypti, quod Anamis appellatur, ubi homo colitur, qui sibi ad sacrificium preparantem, comedit. Quod autem animalia deos non arbitrantur, sed imagines & symbola deorum putant, inde patet, quia Soli & Lunae boues sacrificant, & in Heliopoli maximus bos & nigerrimus, quem Nineuin appellant, ad imaginem Solis colitur, nam & Solis ardor, nigriora humana corpora reddit. Habet autem caudam ille bos, & totum corpus pilis ad contrariam partem, quam in alijs bobus inclinatis densissimam, quoniam & Sol contra totius motum mouetur, testiculos maximos habet, quoniam uenerea cupiditas caliditate uiget. Et Sol foeminarium naturae appellatur. Lunae taurum dedicarunt, quem Apin nuncupant, nigrum praeter ceteris, & signa Solis atque Lunae habentem. Habet enim ex Sole & Luna lumen. Solis symbolum est coloris nigredo, & qui sub lingua est scarabeus, Lunae vero coloris diuisio. Haec breuiter a Porphyrij libro, ne quod mystice Graecorum ac Aegyptiorum Theologia nos fugeret, conscribere placuit, quos errores nos fugimus, & transiugas nos predicare non pudet, non enim terribit me arrogas illa oratio. Explicabo quibus fas est, procul hinc abestote scelesti. Non enim nos scelesti sumus, qui hos errores fugimus, sed qui turpes atque obscenas has fabulas, & scarabeus ac ceteras fabulas, ad summam Theologiae sapientiam accipiunt, qui iuxta uocem apostolicam, cum sapientes se dicant, fatui sunt inuenti, quoniam incorruptibilis dei gloriam in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, nec hominis solum, uerum

g h etiam

etiam uolatilium quadrupedum & serpentum commutarunt.

Refutatio mysticæ Theologiæ CAP. III.

Verum quoniam mysticam & arcanam Theologiam, ad incorporeas reducit uirtutes, ne uideatur ad has uisibiles mundi partes diuinum cultum referre. Consideremus ne omnia sibi rursus labantur, cum una diuina uirtus non multæ colendæ sint, nam quemadmodum quæuis multæ partes & membra unius corporis sint, non tamē tot animæ, sed una in homine uno anima est, sic & in uniuerso putandum unum quidem ex una materia esse mundum, plurimis partibus constantem, cuius non multæ sed una est creatiua uirtus ueri dei uirtus & sapientia, Illud autē ridiculum est, quod etiam Aegyptiorum nugas, ad incorporeas transtulit uirtutes, oblitus Chæremona illum ab eo productum, qui præter hæc uisibilia nullum alium ab Aegyptijs cultum fuisse deum testabatur, & omnia in res naturales, nihil in rem incorpoream illos traduxisse. Cur igitur cum ipsi Aegyptij incorporeas & uiuas substantias, nullo se modo colere clament, frivolas has inuentiones excogitastis? & uniuersaliter quidem omnia sic refutantur. Particularum autem non difficilis redargutio est. Nam ut aegyptiacas nugas præteream, quis mentis compos non deridebit has Græcorum physiologias? Si enim Iuppiter secundū eos, non ignea illa uirtus atque ætherea, ut teste Plutarcho præsci putabāt, sed supremus ipse intellectus rerum omnium creator & uita est, quomodo Saturnus pater eius erit, per quē tempus significari uoluit? Ops autem quo pacto mater, quā interpret iste lapidosam & montanam uirtutem esse asseruit? Lunonem uero æra esse dicens, nescio quomodo, & sororem & uxorem creatoris intellectusque uiuifici esse affirmat. Latona rursus si quasi quædam obliuio sit, quæ animas ad inferiora hæc lapsas consequatur, quomodo hæc obliuio Solis & Lunæ mater erit? Apollinem quippe atque Dianam Latonæ liberos ad Solem & Lunam traduxit, cur autē Opem & Cererem, id est, secundum ipsum lapidosam atque montanæ telluris, & planæ ac equæ symbola colendas esse putat? Cur Dionysium præterea & Atym & Adonim generatiuam scilicet plantarum uirtutē, aut immaturæ defluentium floræ, aut perfecti fructus symbola, tanquam dij colendi sunt, cum humanum genus ad usum, cuius omnia hæc